

פרק א

מחמש יוצאות שתיים

חמישיית חברות קרובות היינו, ומדי פעם בפעם היינו קובעות לנו פגישות עוצרות נשימה בגן החרציות.

גן החרציות היה מושג אהוב וחשוב בחייהן של תלמידות סמינר הרב וולף בבני ברק בימים קדמוניים. מעט ירוק וצהוב של פרחי בר שמחים ונעימים למראה ניקדו את מרחביו המוגבלים בהחלט של הגן. הוא היה ממוקם ברחוב אריסטוקרטי שקט בקרבת הסמינר, ובכל פעם שמורה רצתה לגוון את שגרת חיינו היה המשפט הקבוע חורץ את גורלנו לבלות בגן החרציות: "בנות, אנחנו נחצה את הכביש לשיעור אחד..."

החרציות היו מרכינות ראשן ביראת כבוד למשמע מסע כיבושיו של אלכסנדר מוקדון, או רוטטות בפחד כשנושא השיעור היה פיתוחה של פצצת האטום. אנחנו היינו תולשות באצבעותינו

עשבים ירוקים־דהויים, ממוללות אותם באהבת נעורים ולוחשות להם: "תודה שאתם קיימים בבני ברק הצפופה והאפורה שלנו. הירוק שלכם מחיה נפשות!"

החרציות השיבו לנו באהבה, ולפעמים אפילו היו צומחות. לא אחת תהינו על מה ולמה מכל הפרחים נבחר שמן של החרציות להיקרא על החלקה הקטנה הזאת, אבל המסורת כבר דבקה בה, ומורות ותלמידות ידעו שגן החרציות הוא מקום להשמייע קול, לגדול וללמוד, וכן לשמש לנו מקום מפגש מפרה. כך, בכל הזדמנות שהיינו צריכות לכתוב תוכנית, לגבש רעיון או לשתף בחוויה – גן החרציות היה המקום הזמין והמזמין.

השנה החמישית ללימודינו בסמינר הייתה גם השנה האחרונה. זו הייתה מתכונת הלימודים אז בסמינר הבני ברק, ואנחנו זכינו מן ההפקר הטוב ההוא – בלי מבחני חוץ ובלי מסלולי למידה מכבידים. כיתה ט' הייתה א' סמינר, וכיתה ה' סמינר, כלומר י"ג, הייתה האחרונה. מטבע הדברים חפץ גיל השידוכים את מתכונת הלימודים הזאת, והיה צעיר בכשנה מן המקובל בריכוזים אחרים של המגזר.

לא מן המופקע היה לשמוע צווחות התרגשות לאחר שחברה, בדרך כלל ממשפחה חסידית, בת שבע־עשרה ושלוש דקות התארכה לה בעיצומה של שנת הלימודים הרביעית.

בנות החבורה שלי היו אמונות על תפילה. היינו בנות חושבות. אהבנו וידענו לצחוק, לטייל וליהנות. בהחלט התהלכנו בארץ, אבל ליבנו היה מחובר אל השמיים, ושאיפותינו כווננו לגובה.

בסתר ליבי קיוויתי שלא ניחטף לשוק השידוכים בטרם עת.

חששתי שמציאות כזו אם תתרחש תגדע את החברות הפורה והרוחנית המאפיינת את חבורתנו המורחבת.

בחסדי שמיים, משאלתי הילדותית קמעה לא התגשמה. חברותיי נכנסו לשוק השידוכים בגיל צעיר ובלא ייסורים, וכך הפציעה באחד הימים ההכרזה על מפגש דחוף בגן החרציות.

לפני שאתאר את המפגש הבלתי נשכח ההוא, אשאל שאלה: מה לדעתכם מרגישה מי שמארסת שתי חברות טובות בבת אחת?

ובכן, מניסיוני האישי מאוד, תלוי באיזה גיל החוויה הזאת פוגשת אותה. בעצם זה קשור להכנה המקדימה. זכיתי לגדול בדור שבו למדו יחדיו באוהל אחד בנות מכל השבטים והסגנונות, ומתנה גדולה זו הטביעה את חותמה בנשמתי. הרבה חום יהודי ספגנו ממגוון התרבויות שהתקבצו אל כיתתנו. התבשמנו מההווי המזרחי, החסידי והליטאי ולמדנו את המאפיינים הייחודיים לכל אחת מהעדות. על הבנות שהגיעו ממשפחות חסידיות נהגה הבדיחה להתלוצץ שהן נכנסו לשידוכים חמש דקות אחרי מסיבת בת המצווה שלהן.

מכיוון שהגעתי ממשפחה ליטאית היה ברור שאתחתן בטווח זמן ארוך קצת יותר מגיל בת מצווה, אבל גם לא ארוך מאוד. על מרחק גדול ומוגזם כמו שנגזר עלי לא חשבתי מעולם. לא אחת חשתי שאילו היו מראים לי את המסע הזה מראש הייתי מסרבת לצאת אליו.

נושא מעוכבי השידוכים כבר הספיק להפחיד אותי בחיי, שכן כשאחותי הבכורה זכתה להתארס היא הייתה ממש באה בימים במושגי הדור ההוא. כמעט עשרים ואחת שנים תמימות ויפות

מלאו לה כשסוף-סוף נושעה ונישאה ("לא עליכם, ממש אלטע מיידאלע", צקצקו הדודים שבאו מהשואה).

כשאחותי זכתה 'סוף כל סוף' לבוא בברית הנישואין הייתי בכיתה י"א, ואז אמרו מביני דבר שעכשיו טובי תתארס תכף ומייד.

אכן, מייד.

ממש מייד.

מייד באופן מידי במיוחד.

שמי עבר מיד ליד ומאוזן לאוזן... ממש.

ואנוכי לא ידעתי ולא הכנתי את עצמי לבאות.

היינו צעירות ומלאות פעילות. הייתי מדריכה, ריכזתי מחנות וסמינרים. טובי הג'ינג'ית הייתה השותפה שלי, ופתאום היא נעלמה מחיי.

התואר 'הג'ינג'ית' ניתן לה לטובי רק כדי לבדל אותה ממני. מאחר שהיינו בעלות שם זהה וביחד כל כך, בלא הבידול הזה היו עלולות להתרחש טעויות לרוב.

לפני שנפל דבר כבר ידעתי שמדובר בשידוך רציני, אבל עם יד על הלב: לא רציתי שהוא יהיה רציני כל כך.

אף אחד לא שאל לרצוני בימים ההם, וטוב שכן.

הגענו לסמינר. זה היה עוד בוקר בשנת הלימודים החמישית והאחרונה שלנו, היום שבו הבנתי שהחיים שלנו מתחלקים לכל מיני פרקים. לפרק החדש שיבוא, לא הייתי מוכנה.

"בואי נלך לגן החרציות", אמרה טובי לי ולהדסה חברתנו. רק לא מזמן סיימה הדסה להתאושש מתאונה שממנה ניצלה בנס. כתבתי והלחנתי שיר לכבוד החלמתה. ליווינו אותה בגיטרה, באקורדיון ובמפוחית לכל מקום שהלכה. עדיין היינו שקועות בתרחישי התאונה, הנס, ההחלמה...

בתקופת ההחלמה בירך אותנו הגאון רבי ראובן יוסף גרשונוביץ: "בקרוב שידוך".

ה'אמן' שחברותיי זעקו היה רציני מדי לטעמי. מהיר מדי. "תנו לנו להירגע מהלם התאונה" – זעק מתוכי יצר לא מוגדר בתת־הכרה.

אבל הקדוש ברוך הוא החליט להריץ את חברותיי מן הבור. משהתמהמהנו להיענות להזמנת שיחה בגן החרציות, שבה טובי ואמרה לנו בטון ממתיק סוד שאליו נלווה ברק חדש ומוזר בעיניים: "אנחנו חייבות לדבר".

ההזמנה נשמעה רצינית מדי. משהו לא ברור התחיל ללחוץ בי מבפנים. החיים משתנים, החיים מתחילים.

טובי ישבה על הדשא והביטה בעינינו. ישבנו במעגל הקטן והקבוע שלנו, חמישיית חברות נאמנות, שארבע מהן תולות בה מבט שכרוכות בו אמירה ושאלה יחדיו: הבנו, אבל מיהו המדובר? מתי זה יקרה? עד כמה העניין סגור?

עד כמה הוא היה סגור ידענו למחרת, כשרצנו לביתה של טובי והתחבקנו בדמעות. אחרי הוורט התעכבתי בביתה כמו חברה רווקה נאמנה. היה צריך לסדר, לארגן, לנקות... בשביל זה יש חברות קרובות. זה היה חלק מעסקת החגיגה של חברה שמתארסת.

מאז שאני זוכרת את עצמי כללה כל שמחה עזרה מצד חברות קרובות, אך מעולם לא ניתנה העזרה הזאת לבד. תמיד היא כללה חבורה של שתיים עד חמש בנות זריזות כרוח, ופעילות, מרעישות ואפקטיביות – כגשם.

הפעם היה משהו שונה. ביתה של טובי היה קרוב לביתי, ובסוף הערב משום מה מצאתי את עצמי לבד. רגע, איפה כולן?

אחת אמרה שהיא ממהרת הביתה כי אמא שלה בחו"ל.

עוד אחת הפטירה התנצלות ואצה רצה.

ואיפה שבי?

שבי הייתה נשמה תאומה שלי. היינו מבינות זו את זו גם בלי לדבר. הרבה עבר על שבי בחייה, אך איתי היא לא הייתה צריכה לדבר על שום דבר, כי אם צריך לדבר – מוטב שלא לדבר, כך הרגשתי.

לאן היא נעלמה?

אולי... אמא'לה, אל תגידו לי את זה.

אני לא מוכנה לזה נפשית. לא.

וכמו תמיד, כשאני ממש לא רוצה שדברים מסוימים יקרו – ריבונו של עולם מזכיר לי שהוא הבוס.

בוקר מיוחד חדש הפציע. זה היה זמן קצר מאוד אחרי שטובי הג'ינג'ית הנחיתה עלינו את מכת הברק של אירוסיה המפתיעים.

בהפסקה התקרבה אלי שבי ולחשה: "טובי, אני מחכה לכן בגן החרציות".

החרציות הרעננות שנולדו באותו יום זקפו עלי כותרת צהבהבים וניסו להאזין לחדשות המרעישות. ישבנו במתח. היה ברור שצפויה כאן הכרזה על בשורה מיוחדת.

שבי ישבה על הדשא והביטה לשמיים, אבל פניה כונו אלינו – רביעיית חברותיה שאחת מהן כבר נושאת את התואר 'כלה טרייה', שעוד מעט קט לא יהיה בלעדי שלה.

כמה שזה לא היה מפתיע – זה היה מפתיע. היינו אחיות, לא היינו 'חברות', והייתי חלק חי ופעיל מאוד בסצנה הזאת. ידעתי בדיוק מה קורה בכל השלבים. 'ידעתי', אך לא 'השבותי אל לבבי'.

השם של שבי הוצע למשפחה, והם פצחו בבירורים. מסרתי אינפורמציה, שכנעתי את אמא שלו שאין כמו שבי בעולם (זה נכון, אבל למה הייתי צריכה לעשות את זה כל כך חזק ומהר?), גיהצתי לה את החולצה (שלי), נתתי לה שרשרת (של אחותי), היינו בטרנס של עשייה. זה היה כמו עוד הצגה שכותבים, עוד מחזמר שמביימים. לא התכוונתי לחתום בזה את פרק הנעורים של חיי.

הבחור ששבי פגשה היה ירא שמיים ונפלא, וכמו בכל שידוך עם בחור צעיר ורציני בדורי, היה ברור שאחרי הפגישה השלישית שותים 'לחיים'.

בדיוק אז, לפני שכולם שתו יין, שתינו מים, בלענו דמעות וריסקנו עשבים בגן החרציות.

עד היום אני זוכרת את המחשבות המהירות שהפליאו את מכותיהן בליבי הטהור והמפרגן כשישבנו שם: 'הי, איך זה קורה פתאום! היא לא אמרה שהיא רוצה קודם לסיים את הלימודים? היא לא תכננה איזה קורס שייתן לה מקצוע לפני החתונה? איך היא עושה צעד

גורלי שכזה בקלילות שכזו?! היא נורמלית? אנחנו עוד צעירות ולא מאורגנות...'

פתאום קטעה שבי את המחשבות המסתחררות שלי. היא הישירה אלי מבט ושאלה: "טובי, על מה את חושבת עכשיו?"

"את האמת?" שאלתי.

"ורק", היא ענתה.

ואז, בפעם הראשונה בתולדות חברותנו, לא אמרתי לה את האמת. "אני מנסה לדמיין אותך בשמלת כלה", אמרתי משפט טריוויאלי.

קשה להאמין שהצלחתי לשקר לשבי, אבל ברגעים ההם, באופן חריג, זה קרה. מה שמפתיע יותר הוא, ששבי לא תפסה את הזיוף.

'כנראה משהו כבר נפגע בקשר האמיץ שבינינו', חלף בי הרהור מציק, אך עד מהרה שבתי להאזין לתיאוריה הצבעוניים של שבי ולראות כיצד עם כל מילה שהיא מוסיפה לתיאוריה נעשה גון פניה רך, ורוד ומאושר.

שתיים-עשרה שעות לאחר מכן סחבתי בנאמנות בקבוקי שתייה אל סלון ביתה של שבי. עשיתי לה פן. עזרתי לה להתארגן, וכשהיא הייתה יפה, צנועה וחסודה היא יצאה לקבל את פני החתן שעמד להיות שלה.

היו לי כמה ימים לעכל, אבל גם בהם חוויתי בלבול. לראשונה מאז הכרנו חצץ משהו בהבנה הזורמת שהייתה בינינו תמיד. שמחתי בשביל שבי אבל גם קצת ריחמתי עליה: 'מה יהיה? איך היא תסתדר? במה היא תעבוד? איפה היא תתברג?' – מחשבות עצבניות של ילדה שרגילה לשלוט במצבה הלכו והשתלטו עלי.

לא שיתפתי בהן איש, אבל הן היו שם, בלב, אמיתיות וחסרות אמונה.

יעברו עוד שנים עד שאבין שזוהי עבודתנו עלי חלד וזוהי מהותו של מסע השידוכים; ענווה ואמונה.

אבל אז, בתחילת הסוף של הנעורים, בעודי מעכלת את אירוסיהן של חברות קרובות, היה הזמן פנוי לכל עיסוק פרט לחיזוק באמונה שקטה, פנימית ועמוקה.

תקופת האירוסין של שבי וטובי הייתה משותפת. משותפת להן. הן התרגשו וקנו בצוותא, התייעצו זו עם זו והחליפו סודות.

מן הצד היה אפשר לחשוב שאני חברה כמו תמיד, אבל זה לא היה כמו תמיד. תמיד, מאז התהוותנו ליצורים מתקשרים וחברתיים, היה ברור שמשעולי חיינו אינם בהכרח זהים לחלוטין. לכל אחת מאיתנו היו חלקי חיים שבהם היא פעלה בלעדי חברותיה, אבל התחושה הכללית הייתה של זהות ושותפות מלאה.

פתאום נפל דבר. המאורעות המרגשים הפרו את תחושת הצמידות שהייתה. תמיד הייתי דומיננטית, יוזמת, חברה שמחה וקרובה שהיא חלק מכל מהלך ויצירה, ופתאום טיפסו בינינו מחיצות. שתיקות של בלבול מהול ברחמים נעשו לחלק מהרצף.

אירע שהתקרבותי אליהן בספונטניות בעודן משוחחות, ורגע לאחר מכן הבנתי שאני לא שייכת לשם ונסוגותי. רק לא הבנתי למה הן מסמיקות כל כך.

את שבי הכרתי יותר ממה שאפשר לתאר במילים. גדלנו יחד. עברו עלינו יחד חוויות מכוננות לא מעטות. אין הרבה דברים שהיא

הסתירה ממני בהיסטוריית ההיכרות שלנו. ידעתי שהיא מסמיקה רק כשהיא חשה אי־נוחות. 'מה לא נוח לה עכשיו?' תהיתי.

פתאום הבין בתוכי משהו והציף אותי מבפנים: קשה להן איתי. החברות הקרובות שלי חשות עכשיו אי־נוחות בחברתי. משהו במבט שלהן אומר בלי מילים: מצטערת, מישהו רצה אותי. אותך עדיין לא...

החתונה הגיעה. קניתי בגד כמו לחתונה של אחות. משפחתי על אגפיה הופיעה בהרכב מלא. זכינו לפזז במרכז המעגל בריקוד המרגש שבו כולן מסביב מוחאות לנו כפיים. ברגעים כאלו, תמיד יש באזור כמה נשים רחמניות שמוחות דמעות ונאנחות בחמלה קורעת לב: "אוי, הלוואי שגם טובי תתחתן בקרוב. הרי הן חברות קרובות כל כך מאז הגנון..."

ה'שבע ברכות' מאחורינו. תם עידן.

שנת הלימודים האחרונה שלנו בסמינר הסתיימה.

שתי החברות לשעבר עברו לגור מחוץ לעיר.

קיץ תש"ן. קשר הילדות ובניין הנעורים מאחורינו. בניין העתיד והדור הבא נבנה כעת לפנינו. שיהיה במזל. אבל שיהיה לכולן...